

FILOZOFICKY O KULTÚRE.

ACTA CULTUROLOGICA zv. 5. Editor Anna Fischerová. Bratislava, Peter Mačura 2000, 223 s.

Odborná verejnosť dostáva na posúdenie 5. zväzok *Acta culturologica* (AC) pod názvom *Kulturologické reflexie*, ktorý prezentuje výsledky výskumnej práce tímu Katedry kulturológie Filozofickej fakulty UK vrátane doktorandov a úspešných študentov. Spôsob jeho prijatia verejnosťou trochu usmerňuje editorka Anna Fischerová v stati *Kontúry kulturologickej školy*, keď pripomína predchádzajúce štyri zväzky AC. Tie totiž odzrkadľujú postupné výskumné, metodologické a tematické vyzrievanie celého pracoviska pod koncepčným vedeckým vedením Viery Gažovej. Predchádzajúce zväzky boli zamerané na reflexiu národnej kultúry (Anna Fischerová: *Kulturologický koncept dejín národnej kultúry* - AC zv. 1., Bratislava 1998; *Utváranie národnej a kultúrnej identity* - AC zv. 2., editorka K. Podoláková, Bratislava 1998) a na skúmanie kontextu národnej a európskej kultúry a možnosti interkultúrnej komunikácie (*Kulturologické štúdie* - AC zv. 3., Bratislava 1999; *Rozmanitosť kultúry* - AC zv. 4., Bratislava 1999). Všetky zväzky sú výsledkom vedeckej atmosféry katedry, postupnej kryštalizácie vedeckých záujmov jej jednotlivých členov, schopnosti vedeckej komunikácie s medzinárodnými i domácimi pracoviskami.

Kulturologické reflexie (AC zv. 5.) obsahujú rozmanité príspevky od zásadne metodologických až po teoreticky informačné a historicko-kulturologické. Jedno však majú spoločné: pomenovanie, vysvetlenie, aplikáciu metodologického východiska a uplatnenie interdisciplinárneho prístupu. Je to zrejme z každého príspevku, čo signifikuje mieru zrelosti tímu i každého prispievateľa. Dominantnými zostávajú otázky objasnenie pojmov kulturológia, kulturalizmus, kultúrne štúdie, filozofia kultúry v pluralite názorov americkej, kanadskej, britskej a kontinentálnej proveniencie. Súbor statí a ich obsahové zameranie by mohli vytvárať dojem, že autorom ide predovšetkým o vyrovnávanie sa so svetovou kulturologickou teoretickou tvorbou. Príspevky A. Fischerovej, M. Mihálíka, Z. Hainish-Bolerácovej, I. Dubničku, A. Fuchsa svedčia o trvalom záujme tímu skúmať slovenskú kultúru ako predpoklad zmysluplnej interkultúrnej komunikácie.

Viera Gažová v príspevku *Kulturológia a jej trendy v deväťdesiatych rokoch* sa zamýšľa nad pluralitou metodologických prístupov v skúmaní kultúr. Sústreďuje sa hlavne na komparáciu amerických a kontinentálnych prístupov, pomenúva hlavné paradigmy skúmania kultúry a jej funkčných prvkov, poukazuje na interdisciplinárny charakter kulturológie, na imanentné kulturologické metódy a metódy vyplývajúce

z presahov sociológie, antropológie a ideológie do kulturológie. Dominantným v príspevku zostáva preverenie produktívnosti jednotlivých nástrojov poznávania pri preberaní metodologických postupov v skúmaní otázok kultúry na Slovensku.

Anna Remišová si vo svojej stati *O filozofii kultúry* kladie za úlohu zistiť, za akých podmienok je možné uvažovať o vlastnom predmete a vlastnej metóde skúmania filozofie kultúry. Podľa nej to súvisí s diferenciáciou kulturológie a filozofie kultúry. Filozofiu kultúry chápe ako relatívne samostatnú disciplínu v rámci interdisciplinárnej vedy kulturológie. Dokazuje to prostredníctvom analýzy systematických a historických skúmaní kultúry najmä v 19. a 20. storočí. Je možné predpokladať, že v následnej štúdii sa autorka bude venovať miestu filozofie kultúry v celku teoretického systému kulturológie a jej kompetenciám.

Metodologické východisko je ujasnené a koncepcne uplatnené aj v dvoch príspevkoch Marcela Mihálíka *Svetlo a svetlina II.* a *Národ a dejinnosť v ponímaní Polakoviča a Heideggera*. Obe state nie sú len vonkajšou komparáciou duchovných výsledkov slovenskej a európskej kultúry - J. Cígera Hronského, Štefana Polakoviča a M. Heideggera, ako by sa to na prvý pohľad mohlo javiť. Sú príspevkom k chápaniu zložitých ciest komunikácie kultúr. Komparácia Hronský - Heidegger umožňuje zamýšľať sa nad možnými presahmi Hronského z pozície literárno-estetickéj na pôdu filozofie. Autor ukazuje, že takéto porovnanie nie je voluntaristické, že má svoju vnútornú logiku a opodstatnenie, ktoré nachádza v literárnom, estetickom a filozofickom myslení Hronského. Autor sa tak konkrétnou analýzou pripája k tým názorom, ktoré identifikovali anticipáciu fenomenologického a existencialistického myslenia v našej tradícii. Podobne vyznieva aj komparácia Polakoviča s Heideggerom.

Hana Hudecová-Conley sa v stati *Debata o múzeách* vyrovnáva s metodologickými otázkami chápania kultúrnej inštitúcie, jej podielu na kultúrnej tvorbe. Prikláňa sa k takej teórii múzea, ktorá ukazuje funkčný základ kultúrnych inštitúcií pre vnútrokultúrne komunikáciu a vytváranie kultúrneho prostredia reprezentácie. Je možné očakávať, že ujasnenie metodologického východiska vytvorí pre autorku rámec na skúmanie stavu muzeálnej praxe, zberateľstva, foriem reprezentácie kultúrnej tvorby v našich podmienkach.

Metodologickú orientáciu v informačnom slova zmysle majú aj dva ďalšie príspevky. Adrián Potančok v stati *Hrdinovia interdisciplinarity* informuje o genéze "kultúrnych štúdií" v anglosaskom prostredí. Poukazuje na teoretické a spoločenské podmienky chápania interdisciplinarity, teórie kultúry, kulturológie, filozofie kultúry v americkej, britskej a kontinentálnej teórii. Znalosť uvedených súvislostí prispieva k diskusii aj na Slovensku. Podobne Natália Ďurigová v stati *Medzikultúrne poznávanie - kultúrne dimenzie* informuje o dvoch rozdielnych metodologických prístupoch v medzikultúrnom poznávaní. Samo medzikultúrne poznávanie považuje autorka za kultúrny akt, za tvorenie kvality kultúry.

Príspevok Anny Fischerovej *Rodový status v kulturologickej koncepcii* odhaľuje a pripomína odbornej verejnosti tradíciu "rodového" problému v dejinách kulturologického myslenia na Slovensku. Analyzuje genézu "rodového" prístupu, respektíve "rodovej" reflexie kultúry u významných slovenských mysliteľov, akými boli L. Štúr, J. M. Hurban a Ján Lajčiak, ktorý je podľa autorky tvorcom prvej dobovej definície

feminizmu u nás. Fischerová ukazuje zástoj žien v slovenskej kultúre a sebareflexiu ich postavenia v spoločnosti i slovenskej kultúre. V kontexte medzikultúrnej komunikácie, medzikultúrneho poznávania a skúmania vlastných tradícií myslenia je to dôležitý akt. Umožňuje vytvárať bázu pre porozumenie osobitosti spôsobov prijímania takeého súčasného problému vo filozofii, teórii umenia, dejín umenia, estetike, akým je akceptácia feministického myslenia, akceptácia rodového prístupu pri hodnotení kultúrnej tvorby.

Stať Zuzany Slušnej "*Stredoveká kultúra" alebo "kultúra stredoveku"*? je venovaná opäť metodologickému problému skúmania stredovekej kultúrnej produkcie a spôsobu prezentácie stredovekej kultúry na pozadí porovnávania rôznych východísk: Gureviča, Bachtina, Dawsona, J. Le Goffa a pokúša sa narušiť tradíciu dané a predsudkami podmienené chápanie stredoveku ako "doby temna".

Príspevok Ivana Dubničku pod názvom *Kulturologické aspekty v enviromentálnej výchove* uzatvára celý profil zborníka uplatnením interdisciplinárneho prístupu v aktuálnej téme, akou je kultúrny rámec ekologických otázok. Z mnohotvárnej podoby ekologických otázok si vyberá hlavne problém enviromentálnej výchovy a jej kultúrnych dimenzií.

Podobne ako predchádzajúce čísla aj *Acta culturologica* zv. 5. obsahuje *Rozhľady*, v rámci ktorých sa Zdenka Hainish-Boleráčová zaoberá kultúrnou aktivitou Slovákov (*Užhorod - centrum kultúry zakarpatských Slovákov*) a Antonín Fuchs rekonštrukciou genealógie rodu významného slovenského dejateľa K. Kuzmányho (*Cesta za hľadaním šľachtictva*). Okrem *Rozhľadov* tu nájde odborná verejnosť informácie o vedeckých podujatiach Katedry kulturológie či o účasti členov pracoviska na vedeckom živote a informácie o najnovšej odbornej literatúre.

Kulturologické reflexie sú nesporne obohatením diskusie o celom rade zásadných otázok z oblasti kultúry, spôsobov jej skúmania, foriem komunikácie kultúr i odborníkov, a to nie len z oblasti kulturológie.

Jana Sošková

Doc. PhDr. Jana Sošková, CSc.
Katedra estetiky a vied o umení FF PU
ul. 17. novembra 1
080 78 Prešov
SR